

Veier til gradert eller full uførepensjon

Leroy Andersland • Espen Bratberg • Astrid Grasdahl • Tor Helge Holmås

Uni Rokkansenteret, Stein Rokkan senter for flerfaglige samfunnsstudier, har en todelt publikasjonsserie. Publikasjonsserien redigeres av et redaksjonsråd bestående av forskningsdirektør og forskningsledere.

I rapportserien publiseres ferdige vitenskapelige arbeider, for eksempel sluttrapporter fra forskningsprosjekter. Manuskriptene er vurdert av redaksjonsrådet eller en fagfelle oppnevnt av redaksjonsrådet.

Det som utgis som notater er arbeidsnotater, foredrag og seminarinnlegg. Disse godkjennes av prosjektleder før publisering.

ISBN 978-82-8095-088-8
ISSN 1892-8366

Uni Rokkansenteret
Nygårdsgaten 5
5015 Bergen
Tlf. 55 58 97 10
Fax 55 58 97 11
E-post: rokkansenteret@uni.no
<http://rokkan.uni.no/>

Veier til gradert eller full uførepensjon

LEROY ANDERSLAND, ESPEN BRATBERG, ASTRID
GRASDAL OG TOR HELGE HOLMÅS¹

STEIN ROKKAN SENTER FOR FLERFAGLIGE SAMFUNNSSTUDIER
UNI RESEARCH AS, BERGEN
DESEMBER 2012

Rapport 11 – 2012

---

¹ Leroy Andersland, Espen Bratberg, Astrid Grasdahl: Gruppe for trygdeøkonomi, Universitetet i Bergen,
Tor Helge Holmås: Stein Rokkan senter for flerfaglige samfunnsstudier

Innhold

SAMMENDRAG	3
1. INNLEDNING	4
2. DATAGRUNNLAGET	6
3. KJENNETEGN VED NYE MOTTAKERE AV VARIG UFØREPENSJON OG TIDSBEGRENSET UFØRESTØNAD.	7
4. YTELSE OG INNTEKTER	12
5. EGENSKAPER VED FORLØPENE	15
6. MULTIVARIAT ANALYSE	24
6.1 Slutt-tilstand	24
6.2 Gradering betinget på starttilstand.....	28
7. AVSLUTTENDE KOMMENTARER	30
REFERANSER:	32

Sammendrag

I denne rapporten beskriver vi bakgrunn, arbeidsmarkedstilknytning og trygde-/sosialhjelpshistorikk for nye mottakere av uføreytelser i 2008. Formålet er å kartlegge hvilke trekk ved individene og deres historikk om jobbtilknytning og trygde-/stønadsforløp som leder fram til gradert eller full uføreytelse. Gradert ytelse ser først og fremst ut til å henge sammen med individspesifikke kjennetegn vi vanligvis assosierer med nærvær til arbeidsmarkedet. De som får fastsatt uføregraden til under 100 % har typisk høyere gjennomsnittlig utdanningsnivå, og har bak seg en mer stabil og langvarig arbeidsmarkedstilknytning med høyere gjennomsnittlig inntekt enn vi finner blant de som får uføregraden fastsatt til 100 %. Kartleggingen av trygdehistorikken og overganger mellom ulike typer ytelse forut for uførepensjonering viser at personer som kommer fra en gradert ytelse i stor utstrekning også fortsetter på en gradert ytelse. Et viktig funn i denne sammenheng er at de som begynner med en gradert sykmelding har tre ganger høyere sannsynlighet for å havne på gradert – varig eller tidsbegrenset – uførepensjon enn på varig full pensjon, sammenlignet med en med 100 % sykmelding. Personer med gradert uføreytelse viser seg på kort sikt også i stor utstrekning å utnytte restarbeidsevnen. Majoriteten av disse har inntektsgivende arbeid ved siden av uføreytelsen i 2008. Personer med svak arbeidsmarkedstilknytning i form av langvarige historier med arbeidsløshet og/eller sosialstønad ender i stor utstrekning opp med full uførepensjon/TU.

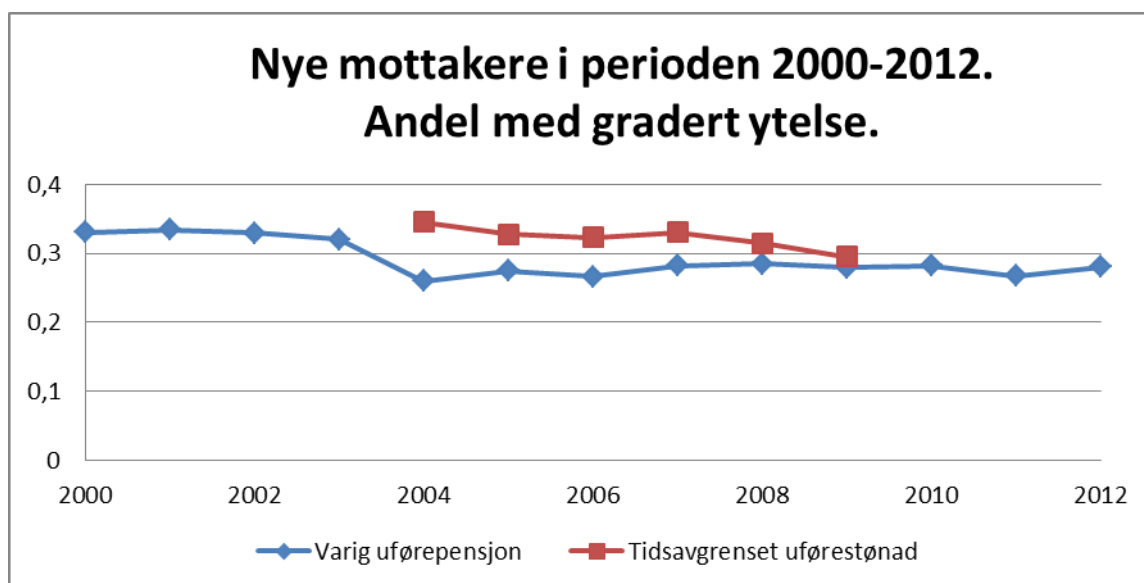
Kontakt: astrid.grasdal@econ.uib.no

Rapport fra prosjektet «Veier til gradert eller full uførepensjon» finansiert av Arbeidsdepartementet, Saksnr.11/5789.

1. Innledning

Det er en utbredt oppfatning at den høye andelen uførepensjonister i Norge er problematisk. En målsetting med forslagene til nye regler for uføretrygd og alderspensjon til uføre i Prop. 130 L (2010–2011) er å legge til rette for at flere får tatt i bruk sin arbeidsevne fremfor å motta uføretrygd. Det nye regelverket skal legge til rette for at flere skal få brukt restarbeidsevnen og dermed for at en større andel enn i dag skal kombinere gradert uførepensjon med arbeid. På denne bakgrunnen er det behov for mer kunnskap om bruken av gradert uførepensjon. Formålet med denne rapporten er å bidra til det.

Statistikk fra Nav viser at hver femte mottaker av uføreytelser (varig uførepensjon eller tidsavgrenset uførestønad) har fått fastsatt en uføregrad som er under 100 prosent. Denne andelen har vært relativt stabil over tid, selv om andelen nye mottakere med gradert uføreytelse har variert noe fra år til år. Figur 1 illustrerer dette. Det kan være grunn til å tro at restarbeidsevnen er større. En indikasjon på dette er at Kostøl og Mogstad (2012) finner at en endring i avkortningsreglene som tillot større inntekt ved siden av uførepensjon førte til økt arbeidstilbud fra personer på 100 % uførepensjon. Dette tyder på at flere av de trygdete kan være villig til å arbeide hvis forholdene legges til rette for det.

Figur 1: Nye mottakere av yføreytelser i perioden 2000–2012 (Kilde: Nav, tall og analyse).

OECD (2008) oppsummerer evidens for at tilknytning til arbeidslivet generelt er gunstig for fysisk og mental helse og velvære. Det er også gjort noen analyser som tyder på at bruk av gradert sykmelding er gunstig for at sykmeldte skal bevare tilknytningen til arbeidslivet. Lie (2010) presenterer analyser av sykmeldingsforløp med redusert versus full uføregrad og viser at personer med redusert uføregrad har lavere sannsynlighet for å returnere til jobb. Dette kan tyde på at gradering har vært benyttet for personer med

langvarige lidelser snarere enn for personer med høyere arbeidsevne. Markussen et al (2012) studerer effekten av at legen skriver ut gradert- heller enn full sykmelding for lengden på sykefravær og overgang til uførepensjon. De kontrollerer for potensiell seleksjon som beskrevet av Lie ved å benytte legers sykemeldingspraksis som instrument for å identifisere effekten av å benytte gradering. Deres funn tyder på at bruk av gradert ytelse både reduserer sykmeldingsperiodens varighet og risikoen for at sykefravær skal resultere i uføretrygd.

Det er ikke gjort egne studier av gradert uførepensjon, men det fins en del studier som er relevante som bakgrunn for vår undersøkelse. Fevang et al. (2004) kartlegger forløp med midlertidige trygde- og sosialhjelpsytelser 1993–2000. Ett av funnene er at anslagsvis 10 000 personer hvert år starter på et klientforløp der det går minst fem år til avklaring i form av arbeid eller varig trygdeytelse. Fevang og Røed (2006) ser på hvilke grupper som har størst risiko for å bli uføretrygdet. Når de ser på forhistorien til nye uførepensjonister i 2002, finner de at en stor andel har en lang trygdehistorie bak seg, og så mye som 20 % var arbeidsledige eller på arbeidsmarkedstiltak ti år før de kom på uføretrygd. I denne studien skilles det ikke mellom 100 % og gradert uførepensjon. Bragstad (2009) tar for seg tidsbegrenset uførestønad, som ble innført i 2004 som et av tiltakene foreslått av Sandmanutvalget (NOU 2000:27), men avskaffet i 2010. Undersøkelsen er relevant her fordi vår analyse tar utgangspunkt i data fra 2008. Bragstad finner at av dem som hadde avsluttet en periode med tidsbegrenset uførestønad var 63,9 % gått over på varig uførepensjon, 7,6 % var på en ny tidsbegrenset ytelse, mens bare 8,9 % hadde et registrert arbeidsforhold. Bråthen (2011) undersøker uførepensjonisters tilknytning til arbeidslivet. Han finner at ved utgangen av februar 2010 var det 26 % av mottakere av tidsbegrenset uførestønad og 18 % av mottakerne av varig uførepensjon som kombinerte ytelsen med et arbeidsforhold. Samlet var dette en økning fra 2001, men dette kan ha sammenheng med at mottakere av tidsbegrenset uførestønad hadde en sterkere tilknytning til arbeidslivet. Han fant også at blant de som var registrert med et arbeidstakerforhold ved siden av uførestønad, hadde de fleste også et arbeidstakerforhold da de begynte å ta i mot ytelsen. I denne analysen skilles det heller ikke mellom 100 % og gradert uførepensjon.

I denne rapporten tar vi for oss alle som fikk innvilget uførepensjon eller tidsbegrenset uførestønad i 2008. Vi skiller mellom de som fikk innvilget 100 % og mindre enn 100 % (gradert) uførepensjon, og videre mellom de som har gradert uførepensjon og arbeidsinntekt ved siden av ytelsen og de har gradert pensjon uten som ikke har det. Hensikten med det siste skillet er å få et inntrykk av graden av tilknytning til arbeidslivet for dem med gradert uføreytelse. Vi beskriver bakgrunnskjennetegn og ytelses- og inntektshistorikk for disse gruppene. Så beskriver vi egenskaper ved forløpene som førte fram til de ulike trygdetilstandene og avslutter med en multivariat analyse som viser hvordan ulike faktorer påvirker forløpet fram til trygdeytelsene. Analysen er deskriptiv i den forstand at den undersøker sammenhengen mellom trygdeutfallene og en rekke faktorer, men uten å gjøre kausale tolkninger.

Resten av rapporten er disponert som følger: I kapittel 2 gjør vi rede for datagrunnlaget. I kapittel 3 beskriver vi sosiodemografiske karakteristika for populasjonen av nye uføretrygdede i 2008, og i kapittel 4 beskriver vi hvordan ytelser og inntekter har utviklet seg for de ulike gruppene. I kapittel 5 studerer vi forløpene fram

mot uføretrygd nærmere for dem som ender opp med full framfor gradert ytelse. Vi ser på sammenhengen mellom varighet og start- og slutt-tilstand, og på hvordan ytelsesgrad henger sammen med tilknytning til arbeidsmarkedet. I kapittel 6 presenteres den multivariate analysen, og kapittel 7 gir noen avsluttende kommentarer.

2. Datagrunnlaget

Datamaterialet som benyttes i denne rapporten er hentet fra SSBs database FD-Trygd der offentlige administrative registre med personopplysninger om arbeids-, inntekts- og trygdeforhold er koblet sammen. Opplysninger om utbetaling av helserelevante trygdeytelser og dagpenger ved arbeidsløshet kommer fra Nav. Opplysninger om inntekt kommer fra Navs inntektsdatabase og Statistisk Sentralbyrås (SSB) registerbaserte inntektsstatistikk (Innteksregisteret). Opplysninger om arbeidsforhold er hentet fra Aa-registeret som også forvaltes av Nav, mens opplysninger om utbetaling av økonomisk sosialhjelp innhentes fra Sosialtjenesten. SSB har besørget kobling av data fra de ulike kildene, en viss tilrettelegging for analyser av forløp og dessuten lagt til opplysninger om alder, kjønn, utdanning og familieforhold fra SSBs demografifiler. Direkte identifiserbare kjennetegn (personnummer) er fjernet før data ble overlevert til Universitetet i Bergen.

Hovedformålet i denne rapporten er å kartlegge forskjeller og likheter i forløpene som leder fram til gradert og full uføretrygd. Vi har tatt utgangspunkt i personer som fikk tilstått varig uførepensjon eller tidsavgrenset uførestønad i løpet av 2008, og fulgt disse gjennom registerdata som løper ti år bakover i tid, dvs. tilbake til 1.januar 1998. I likhet med Fevang og Røed (2006) har vi på grunnlag av detaljerte opplysninger i registrene konstruert månedsobservasjoner der vi for hver kalendermåned registrerer om personer mottar en helserelevante trygdeytelse (sykepenger, rehabiliterings- eller attføringspenger, tidsavgrenset uførestønad (gjelder de som får tilstått varig uførepensjon i 2008)), økonomisk sosialhjelp, og/eller dagpenger ved arbeidsløshet og om personen står registrert i et arbeidsforhold. Slik utvalget er definert vil en del nye mottakere av varig uførepensjon komme fra tidsavgrenset uførestønad.

Det er i utgangspunktet fullt mulig å være registrert i flere tilstander i en gitt kalendermåned. Man kan for eksempel være i jobb, og motta en helserelevante trygdeytelse eller dagpenger som delvis ledig arbeidssøker. Man kan motta dagpenger som arbeidssøker og samtidig motta økonomiske sosialhjelp. I vår framstilling av ulike forløp har vi valgt å ignorere overlapp av ytelser, og ytelser og jobb. Vi lager en variabel *status* som for hver kalendermåned viser trygde-/stønads-/jobb-status ut fra informasjon om det i løpet av kalendermåned er utbetalt ytelse og om en står oppført i et arbeidsforhold i Arbeidstakerregisteret. Vi begynner med status lik «helseytelse» dersom individet mottar sykepenger, rehabiliterings- eller attføringspenger, tidsbegrenset uførestønad (for de som havner på varig uførepensjon) eller foreløpig uførestønad (stønad i ventetid på uførepensjon). Vi skiller mellom ytelse med full og redusert uføregrad. Dersom individet ikke mottar helseytelser registreres status lik «dagpenger» dersom det mottas dagpenger under arbeidsløshet. Denne gruppen omfatter også arbeidssøkere på ordinære tiltak. Dersom individet ikke står registrert med helseytelser

eller dagpenger under arbeidsløshet men mottar økonomisk sosialhjelp registreres status som «sosialstønad», deretter følger «jobb» om ingen ytelser mottas og det i følge arbeidstakerregisteret foreligger et arbeidsforhold. Dersom individet ikke finnes i noen register gis status «ute av register». Vi benytter variabelen *status* for å beskrive tilstand forut for og ved starten på forløpet som leder fram til uførepensjon

Data vi har hatt til rådighet for denne analysen går fram til og med 2008. Da eksisterte fremdeles tidsbegrenset uførestønad (TU) som egen ordning. Tidsbegrenset uførestønad ble innført i januar 2004, men er fra mars 2010 slått sammen med rehabiliteringspenger og attføringspenger til arbeidsavklaringspenger. I analysen her har vi valgt å behandle varig og tidsbegrenset pensjon separat. Da TU ble innført, var målsettingen at rundt 40 % av nye uførepensjonister skulle inn på denne ordningen. Dette ble stort sett oppfylt (Bragstad 2009), men den totale innstrømmingen til uføretrygd økte også. Det er rimelig å anta at nye uførepensjonister fra 2010 har mest til felles med varige uførepensjonister i perioden 2004–2010, men samtidig kan avskaffingen av TU ha endret tilstrømmingen til varig uførepensjon ved at noen som ellers gikk til tidsbegrenset nå går til varig uførepensjon. Vi har derfor valgt å inkludere både varig og tidsbegrenset uførestønad i analysen, men analyserer dem separat. Etter vårt syn ville det begrenset verdien av analysen om vi enten hadde sett bort fra mottakere av TU eller slått dem sammen med mottakere av varig uførepensjon. Vårt valg kompliserer imidlertid framstillingen, og i deler av analysen har vi valgt å unnlate å skille mellom de som har inntekt ved siden av ytelsen og de som ikke har det, ettersom de siste ut fra vår definisjon viser seg å være en svært liten gruppe.

3. Kjennetegn ved nye mottakere av varig uførepensjon og tidsbegrenset uførestønad.

Basert på SSBs tilrettelegging av Navs register over mottakere av uføreytelser har vi identifisert personer som startet å motta varig uførepensjon eller tidsbegrenset uførestønad i perioden 1.1.2008–31.12.2008. Vi skiller mellom personer som mottar varig og tidsbegrenset ytelse, mellom personer med 100 prosent uføregrad og 50–95 prosent uføregrad (gradert ytelse), og mellom personer med gradert ytelse som har hatt arbeidsinntekt i 2008 og de med gradert ytelse som ikke hadde arbeidsinntekt samme år. Som arbeidsinntekt regner vi i denne sammenheng lønn og inntekt fra næringsvirksomhet, fratrukket sykepenger utbetalt fra Nav.²

---

² Lønn omfatter også sykepenger. Ettersom vi måler lønnsinntekt samme år som gradert uførepensjon tilstås kan noen ha positiv lønnsinntekt i 2008 som utelukkende eller i det alt vesentlige kommer fra sykepenger utbetalt for uførepensjon tilstås. Vi har trukket beløp utbetalt i sykepenger fra inntekten for å få et mer reelt bilde av faktisk inntektservervelse ved siden av uførepensjon.

Tabell 1: Nye mottakere av uføreytelser 2008. Bakgrunnskjennetegn (prosent).

	Totalt	Varig	Tidsbegrenset
Kvinneandel	57,8	53,3	65,4
Alder			
Under 35	11,4	7,1	18,7
35–44 år	17,6	8,3	33,4
45–54 år	26,7	21,2	36,0
55–59 år	19,0	24,1	10,2
60–64 år	20,7	32,0	1,7
65 år og eldre	4,6	7,3	0,0
Gradering			
50 %	15,5	14,3	17,6
55–95 %	13,6	13,5	13,8
100 %	70,9	72,2	68,7
Landbakgrunn			
Norge	91,6	93,1	88,9
Europa, Nord-Amerika, Oceania	3,1	2,7	3,7
Afrika, Asia, Sør Amerika	5,4	4,1	7,5
Utdanningsnivå			
Grunnskole	35,49	33,56	38,83
Noe videregående	21,72	26,31	13,83
Fullført videregående	23,73	21,29	27,94
Høyere utdanning	15,55	14,83	16,78
Utdanning ukjent	3,5	4,01	2,63
År med opptjente pensjonspoeng ^{a)}			
0 år	3,7	4,4	2,5
1–9 år	15,1	9,4	24,9
10–19 år	19,0	12,3	30,5
20–29 år	27,7	26,7	29,5
30 år eller mer	34,5	47,2	12,6

Familiesituasjon			
Gift/samboer m/barn	17,22	9,78	30,02
Gift/samboer u/barn	39,21	49,32	21,82
Enslig m/barn	9,89	5,37	17,67
Enslig u/barn	33,68	35,53	30,49
Sentralitet			
Lavest	11,3	12,2	9,7
Lav	7,4	7,8	6,7
Høy	19,0	19,3	18,5
Høyest	60,4	59,0	63,0
Totalt	32 842	20774	12068

a) Per 2006 som er sist oppdaterte status for denne variabelen i våre data.

Totalt finner vi 32 842 personer som startet å motta en varig eller tidsavgrenset uføreytelse i løpet av 2008. Tabell 1 viser hvordan disse fordeler seg etter type ytelse og utvalgte bakgrunnskjennetegn. Vi ser at blant de nye mottakerne fikk 20 774 tilstått varig uførepensjon og 12 068 tidsbegrenset uførestønad. Vi finner en høyere andel kvinner og en betydelig høyere andel under 45 år blant de som har fått tidsbegrenset ytelse (totalt 52,1 % mot 15,4 % blant de som fikk varig uførepensjon). Blant de som har fått tidsbegrenset ytelse er det også flere med fullført videregående eller høyere utdanning, men også flere med bare grunnskole. Det er også fler med innvandrerbakgrunn blant de som får TU. Pensjonsopptjeningen er lavere for dem som har tidsbegrenset ytelse, mens det blant varige uførepensjonister er en overvekt av personer med lang opptjening. Det er langt fler med barn³ blant TU-mottakere, både gifte/samboende og enslige. Andelen som kommer fra kommuner med lav sentralitet er derimot lavere blant de som får tidsbegrenset ytelse.

Knapt 30 % av de nye mottakerne har fått en uføregrad fastsatt til under 100 %. Andelen med redusert uføregrad er litt høyere blant de som har TU enn blant de som har varig uførepensjon.

Bragstad (2009) undersøkte hva som karakteriserte dem som fikk TU fram til 2006. Hun fant bl.a. at sannsynligheten for TU er høyere for kvinner, er høyere for yngre aldersgrupper (unntatt de aller yngste, som ofte har medfødte lidelser) og øker med utdanningsnivå. Dette samsvarer godt med tabell 1, og som Bragstad oppfatter vi dette som at TU ble gitt til de som i utgangspunkt var i målgruppen for ordningen.

³ Her og i resten av framstillingen viser «barn» til barn under 18 år.

Tabell 2: Nye mottakere av uførepensjon 2008. Bakgrunnskjennetegn etter slutt-tilstand

	Varig uførepensjon			Tidsbegrenset uførepensjon		
	Full	Gradert		Full	Gradert	
		m/inntekt	u/inntekt		m/inntekt	u/inntekt
Kvinneandel	49,8	62,8	52,6	61,4	74,4	68,2
Alder						
Under 35	9,3	1,5	0,8	22,5	10,2	12,7
35–44 år	9,3	5,5	9,8	34,0	31,5	35,7
45–54 år	20,7	22,2	24,8	32,9	42,9	39,9
55–59 år	21,8	30,4	27,1	9,1	13,1	9,7
60–64 år	31,2	34,3	33,1	1,4	2,3	2,0
65 år og eldre	7,8	6,1	4,5	0,0	0,0	0,0
Landbakgrunn						
Norge	91,8	97,1	88,1	86,6	94,3	88,9
Europa, Nord-Amerika, Oceania	3,1	1,8	4,6	4,2	2,4	3,3
Afrika, Asia, Sør Amerika	5,2	1,1	7,3	9,2	3,3	7,9
Utdanningsnivå						
Grunnskole	37,7	22,2	32,7	43,6	27,3	34,7
Noe videregående	24,9	30,4	24,1	12,4	17,2	17,5
Fullført videregående	19,6	25,8	21,4	26,7	31,3	26,0
Høyere utdanning	12,5	21,4	11,7	14,2	23,2	16,6
Utdanning ukjent	5,3	0,2	10,2	3,2	1,0	5,2
År med pensjonspeng						
0 år	5,9	0,1	3,8	3,4	0,3	1,6
1–9 år	11,9	2,4	10,5	30,6	11,2	19,5
10–19 år	13,7	8,4	16,9	30,8	29,5	34,1
20–29 år	24,7	32,1	28,9	24,9	40,8	31,5
30 år eller mer	43,8	57,0	39,8	10,3	18,3	13,3
Familiesituasjon						
Gift/samboer m/barn	9,1	11,4	12,4	27,8	35,6	29,9

	Varig uførepensjon			Tidsbegrenset uførepensjon		
	Full	Gradert		Full	Gradert	
		m/inntekt	u/inntekt		m/inntekt	u/inntekt
Gift/samboer u/barn	46,3	57,8	45,9	19,5	27,8	20,8
Enslig m/barn	6,1	3,5	4,9	19,2	14,0	17,2
Enslig u/barn	38,5	27,3	36,8	33,6	22,6	32,1
Sentralitet						
Lavest	12,0	13,5	11,7	9,1	12,1	8,8
Lav	7,7	8,5	9,3	6,3	8,2	6,1
Høy	19,8	19,7	11,3	18,8	19,8	13,8
Høyest	60,5	58,4	67,7	65,9	60,0	71,4
Total	15019	5489	266	8404	3357	308

I tabell 2 har vi brutt ned nye mottakerne ytterligere etter om de har full eller gradert ytelse og om de kombinerer pensjon med annen inntekt i 2008. Inntekt er her lønns- og næringsinntekt fratrukket sykepenges. 95 % av de som har varig, gradert pensjon har annen inntekt ved siden av. Det tilsvarende tallet for mottakere av gradert, tidsbegrenset uførestønad er 92 %. I begge kategorier er andelen av menn som kombinerer pensjon og arbeid noen mindre enn andelen av kvinner.

Antallet som har både pensjons- og annen inntekt i 2008 kan synes høyt, og ligger langt over Bråthen (2011) som baserer seg på AA-registeret. Bråthen skiller imidlertid ikke mellom 100 % uføre og personer på full uførepensjon. Videre ser han på alle uførepensjonister og TU-mottakere, mens vi ser på nye mottakere. En mulig feilkilde i våre data er at inntektene gjelder for hele inntektsåret, mens pensjoneringstidspunktet kan være når som helst fra januar til desember. Imidlertid ser det ikke ut til å være noen vesentlige forskjeller mellom inntektsfordelingen for dem som får innvilget pensjon i første og siste kvartal. Dette går fram av histogrammene som er gjengitt i appendikset, figur A1a og A1b. Vi regner derfor med at frekvensene vi har funnet gjenspeiler de faktiske forhold relativt kort tid etter at man har gått over på uførepensjon. Vi har også undersøkt andelene som har et registrert arbeidsforhold i AA-registeret i slutten av 2008. Andelene i kombinasjonstilstanden trygd–arbeid ble her lavere. Vi har imidlertid valgt å holde oss til en klassifisering basert på inntekt, da det erfaringsmessig er en del mangelfulle og forsinkete registreringer i AA-registeret. Videre vil AA-registeret ikke fange opp selvstendig næringsdrivende. I appendikset, tabell A1, undersøker vi hvordan en definisjon basert på AA-registeret kommer ut. Basert på denne definisjonen finner vi at 28,1 % av nye TU-mottakere er uten jobb ved siden av ytelsen. Av de 1031 dette gjelder, er det imidlertid 776–75 % som har yrkesinntekt større enn null. Setter vi grensen ved 30 000 for å unngå utbetalinger som hører til fjoråret, f.eks. feriepenges, er det fremdeles 640 (62 %) med høyere inntekt som ikke er registrert i AA. Blant varige uførepensjonister med gradering har 67 % av de som i følge AA-registeret ikke har jobb

yrkesinntekt over 30 000 i 2008. Vi har ikke hatt tilgang til nyere data enn fra 2008 i undersøkelsen.

Videre i tabell 2 ser vi at aldersfordelingen av full versus gradert uførepensjon er klart forskjellig mellom varige og tidsbegrensete uførepensjonister. Blant varige uførepensjonister er flertallet av de med gradert pensjon over 45 år. Blant de med tidsbegrenset uførepensjon er forholdet motsatt: flertallet av fulltidspensjonister er under 45 år. Det er derimot ingen klare forskjeller i aldersfordelingene mellom de som har både pensjon og annen inntekt og de som ikke har det.

Når det gjelder utdanning, ser vi at blant dem med redusert uføregrad og arbeidsinntekt er andelen med fullført videregående skole og høyere utdanning vesentlig høyere enn blant dem med redusert uføregrad uten arbeidsinntekt, og også høyere enn for dem med full uføregrad. Dette gjelder både de på tidsbegrenset og de på varig uførepensjon. Også når det gjelder yrkeshistorie, her målt ved antall år med opptjente pensjonspoeng,⁴ peker gruppen med redusert uføregrad og arbeidsinntekt seg ut med en større andel med 20 eller flere opptjeningsår. Aller flest opptjeningsår har varige uførepensjonister med andre inntekter ved siden av gradert pensjon – 57 % i denne gruppen har 30 år eller mer med opptjente poeng.

Det er færre med innvandrerbakgrunn blant dem som kombinerer arbeid og trygd enn blant de som ikke gjør det. Vi ser også at flertallet av uførepensjonister bor i strøk med høy sentralitet, slik en kan forvente. Det er ikke store forskjeller mellom kategoriene av uføre langs denne dimensjonen, men vi merker oss at andelen som kommer fra større byer er spesielt høy i den lille gruppen som har gradert pensjon uten annen arbeidsinntekt.

Endelig ser vi at det er flest enslige blant fulltidspensjonister og blant graderte pensjonister uten andre inntekter. Blant mottakere av tidsbegrenset fulltidspensjon er 52,8 % enslige. Over en tredjedel av disse er enslige med barn, noe som må sees i sammenheng med at 61,4 % i denne gruppen er kvinner og at andelen enslige forsørgere er større blant kvinner.

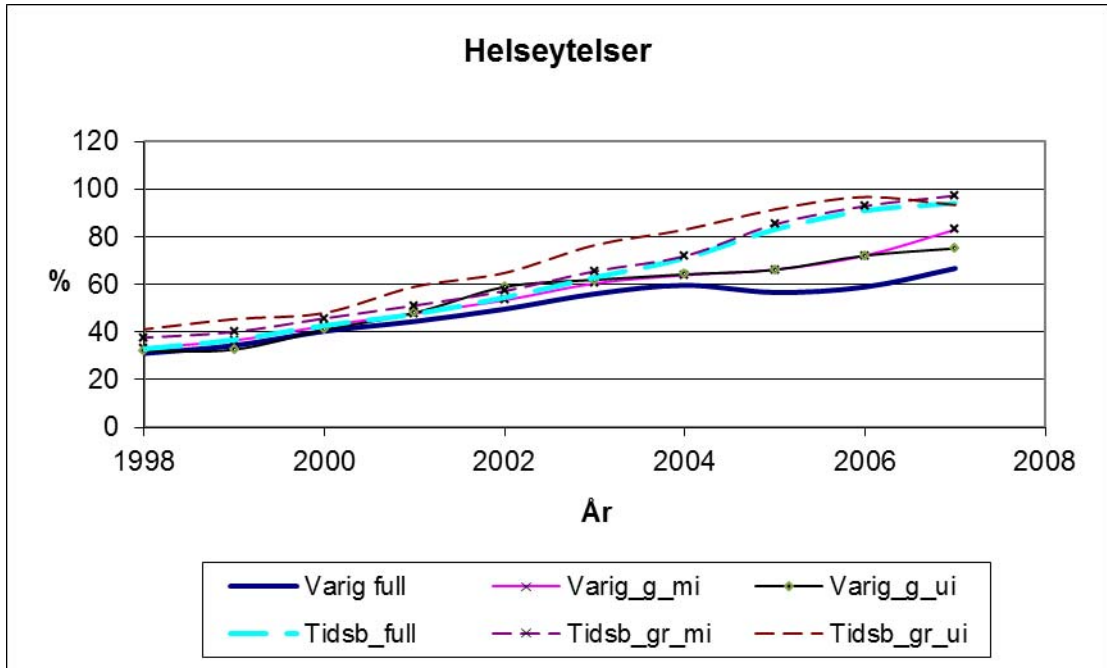
4. Ytelser og inntekter

Til nå har det, ikke overraskende, avtegnet seg et bilde av pensjonister med gradert uførepensjon som mer ressurssterke enn fulltidspensjonister: de er høyere utdannet og har nærmere tilknytning til arbeidsmarkedet. Det samme gjelder i forholdet mellom dem som kombinerer gradert pensjon med arbeidsinntekt og de som ikke gjør det. De siste utgjør imidlertid en liten gruppe.

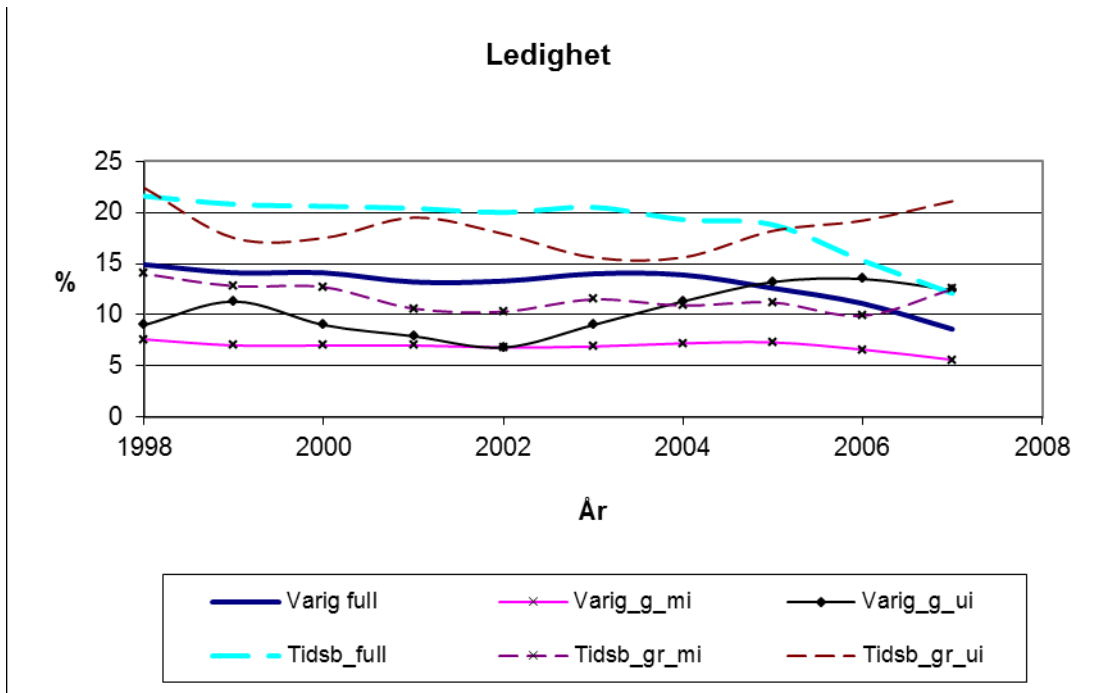
I grafene viser vi hvilken historikk av ytelser de ulike gruppene av nye uføre i 2008 har bak seg. Grunnlagstabellene er rapportert i vedlegget, tabell A2.

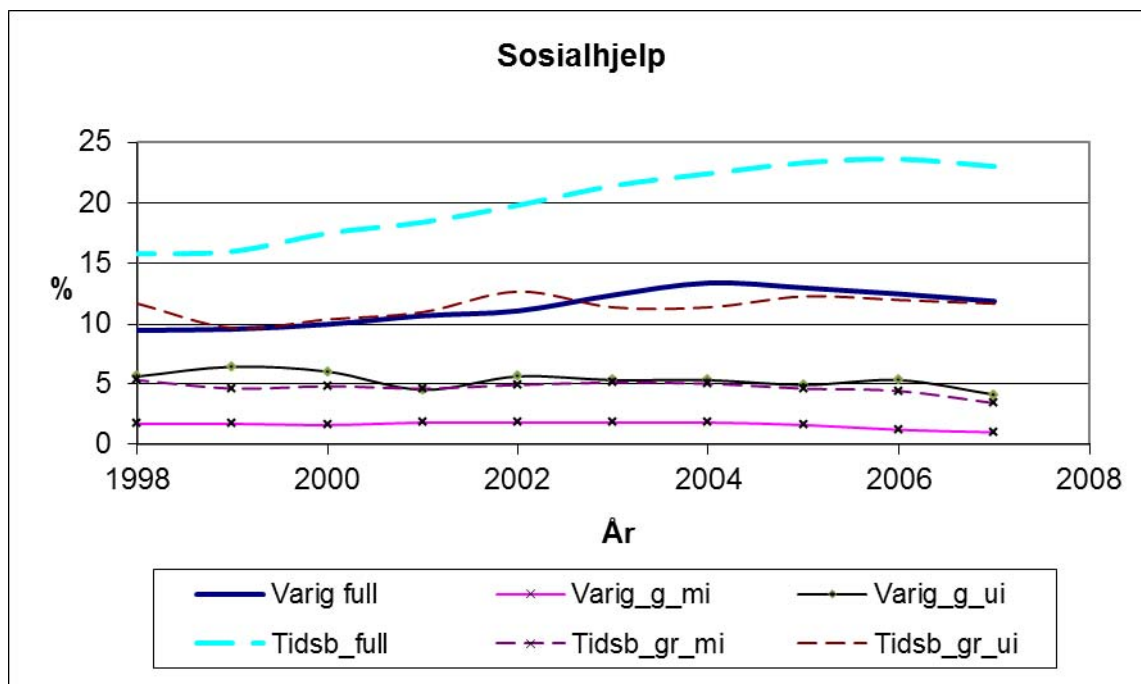
⁴ Opptjening av pensjonspoeng forutsetter pensjonsgivende inntekt på minst 1G.

Figur 2: Andeler av nye uføre som har mottatt helserelevante ytelser 1998–2007.

Figur 3: Andeler av nye uføre som har mottatt dagpenger under arbeidsløshet 1998–2007.

Figur 4: Andeler av nye uføre som har mottatt sosialstønad 1998–2007.

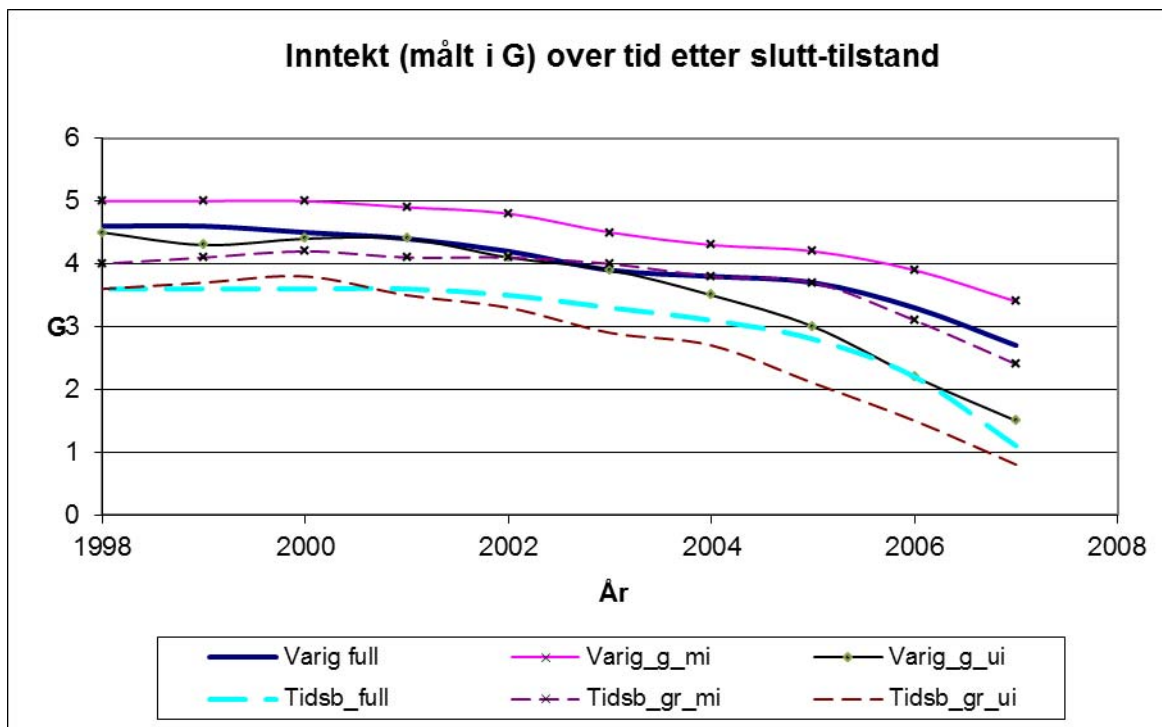
Figurene 2– 4 viser hvor store andeler av nye uføre som har mottatt en del sentrale ytelser minst en gang i et gitt år i de ti årene før de fikk innvilget uførepensjon: Arbeidsledighetstrygd, helse relaterte ytelser (sykepenger, rehabiliteringspenger, attføringspenger)⁵ og sosialhjelp. Figurene viser årsgjennomsnitt, og det er ikke nødvendigvis de samme personene som går igjen fra år til år. I figur 2 ser vi at andel som mottar helseytelser øker over tid, noe som ikke er overraskende for en gruppe som er på vei til TU eller uførepensjon. Blant de som kommer på graderte ytelser ligger de som kombinerer ytelse og inntekt i 2008 noe under de andre. Figur 3 viser en vekslende utvikling i mottak av dagpenger. Tallene i tabell A2 viser imidlertid at for alle under ett er tendensen avtagende, fra vel 15 % i 1998 til 9,5 % i 2007. Tidsutviklingen tilsvarende ikke den generelle utviklingen i arbeidsledigheten i Norge, som var økende fram mot 2005. Det er mer nærliggende å anta at utviklingen har sammenheng med at tilknytningen til arbeidsmarkedet i gjennomsnitt blir svakere. Vi ser også at blant de som kommer på gradert ytelse, er det de som ikke kombinerer dette med annen inntekt som har høyeste andeler på dagpenger. Samtidig er andelen på dagpenger generelt langt over gjennomsnittet i befolkningen. I figur 4 ser vi at andelen som mottar sosialhjelp i samme periode jevnt over øker noe for de som kommer på fulltidstytelser, men er mer fluktuerende for andre. Dette understøtter tolkningen om at den synkende andelen arbeidsledige skyldes at tilknytningen til arbeidsmarkedet blir svakere for deler av denne gruppen.

Når vi bryter ned uføre etter tidsbestemt og varig uføreytelse, ser vi at andelen fulltidspensjonister som har en historikk med arbeidsledighet er høyere blant de som har tidsbegrenset enn de som har varig uførepensjon. Dette gjelder også for helse relaterte ytelser og for andelen sosialhjelpsmottakere. Flest sosialhjelpsmottakere finner vi i gruppen med full tidsbegrenset uførestønad. Andelen arbeidsledige er lavest blant de

⁵ For nye mottakere av varig uførepensjon er også tidsbegrenset uførestønad i gruppen av tidligere helse relaterte ytelser. Generelt er ytelsene ikke gjensidig utelukkende.

som har inntekt ved siden av uføreytelsen i 2008, men også her er det slik at andelen er høyest blant de som har tidsbegrenset uførestønad. Det samme mønsteret gjør seg gjeldende for sosialhjelp. For helserelaterte ytelser er det mindre forskjell mellom de som har inntekt ved siden av trygden og de som ikke har det, men igjen er det slik at andelen er høyere blant de som er på tidsbegrenset uførestønad.

Figur 5: Gjennomsnittlige årsinntekter 1998–2007 i G.

Figur 5 viser den gjennomsnittlige inntektsutviklingen. Underlagstallene finnes i vedlegget, tabell A3. Inntekter er målt i G.⁶ Sett under ett har inntektsutviklingen vært negativ. Gjennomsnittsinntekten er redusert fra 4,3G i 1998 til 2,6G i 2007. De som har varig uførepensjon har en historie med høyere inntekter og mindre negativ inntektsutvikling enn de andre gruppene. Dette gjelder særlig de som har annen inntekt ved siden av gradert uførepensjon i 2008.

I vedlegget, tabell A4 finnes også en mer detaljert framstilling av utviklingen i inntektsfordelingen fra 1998. Hovedinntrykket samsvarer med figur 4 og tabell A3. I tillegg merker vi oss at andelen med inntekt mindre enn 2G øker over tid.

5. Egenskaper ved forløpene

Til nå har vi sett på hvordan inntekts- og ytelseshistorikken er for de nye uførepensjonistene. Vi skal videre se på hvor forløpene som fører fram til uføretet begynner. Det er ikke uten videre opplagt hvordan dette skal gjøres, siden problemene som førte fram til uføretrygd kan ha begynt langt tilbake i tid. Her skal vi ta

⁶ Inntekt inkluderer sykepengesiden sykepengesiden forutsetter et arbeidsforhold.

utgangspunkt i tilstanden umiddelbart før forløpet som endte med trygd. Vi bruker to tilnærminger for å identifisere dette forløpet. I FD-Trygd oppgis «første uføretidspunkt». Dette er som regel starttidspunktet for den sykmeldingen som førte fram til tilstått uførepensjon. Siden det er mulig at denne foregår av en serie tilfeller med ytelser – helse relaterte eller andre – ser vi også på første tilstand den enkelte var i etter en 12-måneders periode uten trygdeytelser eller sosialhjelp.⁷ For begge tilnærminger leter vi etter en forløpsstart inntil ti år tilbake i tid. Herfra og framover unnlater vi å skille mellom de som kombinerer gradert pensjon med inntekt og de som ikke gjør det, siden den siste gruppen har vist seg å være svært liten.

---

⁷ Dette er samme tilnærming som blir brukt i Fevang og Røed (2006).

Tabell 3: Status og varighet ved forløpsstart, og status før forløpsstart. Forløpsstart definert ved registrert tidspunkt for når uførbeten oppsto.

	Varig		Tidsbegrenset	
	Full	Gradert	Full	Gradert
Første uføretidspunkt mer enn 10 år tidligere	1724	143	680	126
Første uføretidspunkt i løpet av siste 10 år	13294	5612	7724	3539
Totalt	15018	5755	8404	3665
Status ved forløpsstart:				
Jobb	2,47	2,94	2,87	2,94
Helseytelse, gradert	9,18	38	7,2	25,35
Helseytelse, full	68,77	53,1	64,5	61,85
Dagpenger	10,67	3,96	13,19	6,95
Sosialhjelp	2,59	0,21	3,91	0,34
Ikke i registre	6,32	1,8	8,53	2,57
Varighet i forløp ^{a)}	43,2	36,6	51,1	43,1
Varighet i forløp etter start-tilstand				
Jobb	53,7	31,3	57,6	38
Helseytelse, full	42,9	42,7	50,6	46,6
Helseytelse, gradert	36,1	27,4	47,2	31,4
Dagpenger	47,1	44,1	52,1	50,9
Sosialhjelp	47	51,3	53,1	52,8
Ikke i registre	44,9	41,5	53	58,8
Status i måned før forløpsstart:				
Jobb	62,65	76,54	55,31	72,1
Helseytelse	9,21	9,93	9,93	10,53
Dagpenger	11,55	4,1	14,06	6,96
Sosialhjelp	3,03	0,3	4,87	0,57
Ikke i registre	13,56	9,32	15,83	9,85
Arbeidstid før forløpsstart: ^{b)}				
Menn				
4–19	4,06	3,47	5,71	2,93

	Varig		Tidsbegrenset	
	Full	Gradert	Full	Gradert
20–29	3,44	3,95	3,13	2,37
30+	92,5	92,58	91,16	94,69
Kvinner				
4–19	18,75	9,39	18,71	12,85
20–29	23,92	19,7	21,24	21,45
30+	57,33	70,91	60,06	65,7

a) Differanse (i måneder) mellom første måned for utbetaling av uføreytelse i 2008 og måned for forløpsstart.

b) Gjennomsnittlig avtalt arbeidstid per uke, basert på AA-registeret.

Tabell 3 viser status ved første uføretidspunkt slik det er oppgitt i registeret. Øverst ser vi at for nesten 2700, vel 8 %, av utvalget ligger første uføretidspunkt mer enn ti år tilbake i tid. Dette tolker vi som at de har en sammenhengende historikk av ytelser i minst ti år før tilstått uførepensjon. For de resterende er gjennomsnittlig tid fra første uføretidspunkt til tilstått uførepensjon 3–4 år – lengst for fulltidspensjonister innen hver av kategoriene varig uførepensjon og tidsavgrenset uførestønad.

Det vi betegner som start-tilstand er den tilstanden de kommende uførepensjonistene var i den måneden som er registrert som første uføretidspunkt. For den altoverveiende majoriteten er dette som forventet en helserelatert ytelse. For vel 10 % av fulltidspensjonistene er det dagpenger, mindre for graderte pensjonister. Relativt få, svært få blant graderte pensjonister, kommer fra sosialhjelp. Blant fulltidspensjonistene er det 6–9 % som ikke finnes i noen registre i denne måneden. Dette kan skyldes feil i arbeidstakerregisteret (eller andre registre), eller at de er ute av arbeidsstyrken og forsørges av andre familiemedlemmer. En nærmere kartlegging av inntekt ved første uføretidspunkt og senere bekrefter at denne gruppen i det alt vesentlige består av personer med marginal arbeidsmarkedstilknytning. Ca. en tredjedel mottar sosialhjelp i perioden fram til uførepensjon tilstås, og drøyt 60 % er innom attføring før uførepensjonering.

Når vi deler inn varighet i forløpet fram til uførepensjon (dvs. tiden fra første uføretidspunkt til innvilget uførepensjon) etter hvordan dette forløpet begynte, ser vi at varigheten er lengst for de som i utgangspunktet er i jobb; kortere for helserelaterte ytelser. Dette kan tolkes som at de som er i jobb i utgangspunktet har bedre helse eller at de som alt er på en helserelatert ytelse er kommet lenger i prosessen fram mot uføretrygd.

Vi har også sett på hvilken tilstand den enkelte kommer fra i måneden forut for den måneden som er satt til første uføretidspunkt. Dette beskriver altså overgangen inn i det forløpet som ender med uføretrygd eller TU. Her ser vi at majoriteten kommer fra jobb, og at denne andelen er høyest for de som ender på gradert uførepensjon – rundt tre fjerdedeler. Både andelen dagpengemottakere og andelen som ikke finnes i registrene er størst for fulltidspensjonistene.

Nederst i tabellen vises arbeidstid for de som hadde et registrert arbeidsforhold. I alle grupper har flertallet arbeidstid mer enn 30 timer i uken. For menn gjelder dette over 90 %. Også blant kvinner er det flest som kommer fra fulltidsjobb, men andelene er langt lavere enn for menn. Om lag 20 % av kvinnene i alle grupper har «høy deltid», 20–29 t/uke.

Tabell 4: Status og varighet ved forløpsstart, og status før forløpsstart. Første uføretidspunkt definert som første måned med ytelse etter 12 måneder uten trygde-/ sosialhjelpsytelser.

	Varig		Tidsbegrenset	
	Full	Gradert	Full	Gradert
Første uføretidspunkt mer enn 10 år tidligere	2942	552	2181	517
Første uføretidspunkt ila siste 10 år	12076	5213	6223	3148
Totalt	15018	5765	8404	3665
Status ved forløpsstart:				
Helseytelse, gradert	9,49	30,67	8,71	22,33
Helseytelse, full	68,24	61,62	64,68	66,07
Dagpenger	10,1	4,12	16,28	8,26
Sosialstønad	2,87	0,36	7,33	1,21
Direkte	9,26	3,22	2,99	2,13
Varighet i forløp	49,9	46,6	57,8	52,9
Varighet i forløp etter start-tilstand:				
Helseytelse, full	45,8	47,1	55,5	51,8
Helseytelse, gradert	43,7	35,8	55,5	48,8
Dagpenger	63,1	61,8	67,7	66,6
Sosialstønad	55,3	60,4	59,2	69,4
Status i måneden før forløpsstart:				
Jobb	75,86	88,05	69,15	85,1
Ikke i registre	24,14	11,95	30,85	14,9
Arbeidstid, gitt jobb før forløpsstart:				
Menn				
4–19	2,7	3,53	5,15	3,7
20–29	2,9	3,14	2,51	2,31
30+	94,41	93,33	92,34	93,98
Kvinner				
4–19	17,51	9,86	19,26	13,89
20–29	23,08	18,89	22,11	21,1
30+	59,41	71,25	58,64	65,01

I tabell 4 ser vi på første tilstand etter en 12-måneders periode uten trygdeytelser eller sosialhjelp. Dette indikerer altså starten på et forløp der den enkelte aldri er uten stønadsmottak i 12 måneder av gangen, og som ender i uførepensjon. Her er det over 5700, 17,5 %, der vi ikke finner 12 måneder uten mottak av ytelser de siste ti årene. For de resterende begynner flertallet forløpet fram mot uførepensjon med en helseytelse. Dette gjelder i størst grad for de som kommer på gradert uførepensjon. Blant de som kommer på full uførepensjon er det større andeler som kommer fra dagpenger og sosialhjelp. Restkategorien «Ute av registre» betyr at vi ikke finner noen registrert tilstand før ytelsen som ble innvilget i 2008.

Varigheten fram til tilstått uførepensjon er som en kunne forvente noe lenger enn da vi tok utgangspunkt i registrert uføretidspunkt. Gjennomsnittlig varighet er fra 46,6 mnd. for de som kommer på gradert varig uførepensjon til de som kommer på 57,8 mnd. for de som kommer på tidsbegrenset full pensjon. Når vi bryter varighet videre ned etter starttilstand ser vi at de som kommer fra helseytelser gjennomgående har de korteste forløpene, og kortest forløp har de som kommer på varig gradert pensjon fra en gradert helseytelse. De som kommer fra dagpenger har gjennomgående de lengste forløpene, og den forholdsvis lille gruppen som kommer fra sosialhjelp har også lange forløp uansett slutt-tilstand.

Nedenfor ser vi hvilken status de uføre har før de går inn i forløpet som fører fram til trygd. Siden vi krever at de ikke skal ha mottatt ytelser de siste 12 månedene, er alternativene nødvendigvis jobb eller ute av registrene. Andelene som kommer fra jobb er klart høyest for de som kommer på gradert pensjon – henholdsvis 88 % og 85 %.

For de som er registrert i arbeid har vi også her tabulert fordelingene av arbeidstid etter kjønn. Igjen finner vi, ikke overraskende, at antallet deltidsarbeidende er størst blant kvinner. Blant menn er det svært få som kommer fra en jobb der de arbeider mindre enn 30 timer i uken i alle kategorier av uførepensjonister.

Tabell 5: Overgang fra sykepenges etter uføregrad i forløp som leder til uføreytelse i 2008, alle (prosenter uthevet).^{a)}

Uføregrad sykepenges	Rehabilitering/attføring, uføregrad:			Yrkeshemmet arbeidssøker	Dagpenger	Annet	Total
	Inntil 50	55–95	100				
Inntil 50	2 194	44	194	752	277	7 392	10 853
	20,22	0,41	1,79	6,93	2,55	68,11	100
55–95	324	933	385	267	74	1 632	3 615
	8,96	25,81	10,65	7,39	2,05	45,15	100
100	747	353	13 497	3 406	3 801	18 838	40 642
	1,84	0,87	33,21	8,38	9,35	46,35	100
Total	3 265	1 330	14 076	4 425	4 152	27 862	55 110
	5,92	2,41	25,54	8,03	7,53	50,56	100

a) Første uføretidspunkt som definert i tabell 4.

Hittil har vi beskrevet forløpene fram til uførepensjon ut fra slutt-tilstand (full eller gradert pensjon, varig eller tidsbegrenset), etter tilstanden de kommende uførepensjonistene var i ved første uføretidspunkt, og etter hvilken tilstand de kom fra. En fullstendig beskrivelse av de enkelte forløpene kan fort bli svært komplisert, siden den kan bestå i en lang sekvens av overganger mellom ulike tilstander med ulik varighet i de enkelte tilstandene. Mengden av mulige slike sekvenser er svært stor. Siden gradering er i fokus i denne studien, har vi valgt å se på i hvilken grad gradering endrer seg underveis mot innvilget uføreytelse. I det forløpet som begynner med at det har vært et opphold på minst 12 mnd. uten trygdeytelser og slutter med innvilget uførepensjon tar vi for oss alle avsluttede sykepengetilfeller, inndelt etter gradering, og undersøker hva slags tilstand en går over til etter at tilfellet er avsluttet. Sykepengetilfellene omfatter både fravær som avsluttes før retten til sykepenges brukt opp og sykepengetilfeller som avsluttes ved at retten til ytelsen er brukt opp. Resultatene finnes i tabell 5. Vi ser på overganger til tilstandene rehabilitering/attføring etter uføregrad, yrkeshemmet arbeidssøker, dagpenger og annet. Kategorien «Annet» er her stor og betyr for de fleste overgang til jobb. Tabellen viser at for alle utgangspunkt er den største andelen overganger til arbeid (annet). For de som er på 50 % sykmelding gjelder dette vel 68 %. Blant de som går over på rehabilitering ligger de fleste overgangene på diagonalen: 50 % sykmeldte går til 50 % rehabilitering; 55–95 % sykmeldte går til tilsvarende attføringsgrad, og 100 % sykmeldte går til 100 % attføring. Det er færre som går fra 100 % sykmelding til gradert attføring – sannsynligheten for dette er svært lav – enn det er som går fra gradert sykmelding til 100 % attføring. Det er ikke så store forskjeller i andelen som går over til status som yrkeshemmet arbeidssøker, men andelen med overgang til dagpenger er klart størst for de som er 100 % sykmeldte.

Tabell 6: Slutt-tilstand etter start-tilstand som definert i tabell 4.

	Helseytelse		Dagpenger	Sosialstønad	Direkte
	Full	Gradert			
Slutt-tilstand:					
Varig full	46,96	28,69	45,05	40,28	63,74
Varig gradert	18,27	40,15	7,94	2,21	15,7
Tidsbegrenset full	22,93	13,57	37,41	53,08	14,3
Tidsbegrenset gradert	11,85	17,6	9,6	4,42	6,26
Total	100	100	100	100	100

I tabell 6 går vi tilbake til status ved første uføretidspunkt som beskrevet i tabell 4 og viser hvilken slutt-tilstand man kommer i avhengig av utgangspunktet. Vi ser at de som har størst tendens til å komme på varig fulltidspensjon er de som kommer fra en fulltids helseytelse (47 %). Sannsynligheten er omtrent like stor for de som kommer fra dagpenger (45 %), men denne gruppen har mindre sannsynlighet for å komme på gradert pensjon enn de som kommer fra en fulltids helseytelse. Størst sannsynlighet for å komme på gradert uførepensjon har de som kommer fra en gradert ytelse i utgangspunktet. Sosialhjelpsmottakere har svært lav sannsynlighet for å komme på gradert uførepensjon. Over 93 % av disse blir fulltids uførepensjonister, men flertallet av disse er på TU. I den grad gradert uføretrygd gjenspeiler restarbeidsevne, er det kanskje noe uventet at så vidt få som begynner forløpet med dagpenger, ender opp på en gradert pensjonsytelse. Her må det imidlertid understrekes at det ikke er tatt hensyn til individuelle egenskaper som også kan påvirke utfallet. Dette kommer vi tilbake til i regresjonsanalysene.

6. Multivariat analyse

6.1 Slutt-tilstand

I tabellene foran har vi beskrevet de ulike kategoriene nye uførepensjonister etter forskjellige dimensjoner. I en slik beskrivelse får en ikke noe klart bilde av hvordan de ulike faktorene virker sammen. F.eks. så vi i tabell 2 at det er en overvekt av kvinner i gradert pensjon, men det er vanskelig å si hvor «kraftig» denne faktoren er når vi tar hensyn til andre påvirkningsfaktorer. For å se nærmere på dette, har vi gjort en multinomisk logit-analyse. Resultatene er rapportert i tabell 7. Vi har ikke skilt mellom de som kombinerer pensjon med annen inntekt og de som ikke gjør det, så utfallene er varig full, varig gradert, tidsbegrenset full og tidsbegrenset gradert uførepensjon.⁸ Referansekategorien er full uførepensjon. Som forklaringsvariabler har vi tatt med sosio-demografiske karakteristikk, status ved første uføretidspunkt og to variabler som fanger opp historien til den enkelte: Tid med dagpenger og tid med sosialstønad, målt i måneder. I denne analysen har vi valgt å utelate personer som var under 25 år da de fikk tilstått uføretrygd i 2008.

Vi rapporterer relative risikorater (RRR), også kalt oddsrater. Grovt sett viser en RRR hvordan en variabel påvirker sannsynligheten for et bestemt utfall relativt til referanseutfallet, som her altså er full uførepensjon.⁹ En RRR større enn 1 viser at variabelen øker risikoen relativt til referansekategorien, mens en RRR mindre enn 1 betyr at risikoen for dette utfallet reduseres. F.eks. ser vi øverst til venstre i tabellen at variabelen «kvinne» har en RRR på 1.79 for utfallet «Varig gradert». Det betyr at kvinners risiko for dette utfallet relativt til varig full uførepensjon er tre fjerdedeler større enn for menn. Når vi tolker resultatene, må vi være klar over at dette på samme måte som det vi har vist hittil er rent beskrivende – det går ikke an å slutte seg til kausaleffekter fra denne analysen. Vi skal også huske at vi bare ser på fordelingen mellom de som er blitt innvilget uførepensjon – vi sier altså ikke noe om risikoen for å komme på uførepensjon i forhold til ikke å gjøre det.

---

⁸ Dette er både fordi det er så få i kategoriene uten annen inntekt, og for å unngå et uoversiktlig antall koeffisienter.

⁹ Hvis vi betegner sannsynligheten eller risikoen for å være på varig full uførepensjon P_{full} og sannsynligheten for et annet utfall P_k , er den relative risikoen for utfall k P_k/P_{full} . RRR for en variabel viser hvordan en enhets økning i variabelen på virker den relative risikoen. En RRR på 1 betyr at forholdet mellom P_k og P_{full} ikke endres. For referansekategorien vil naturlig nok RRR alltid være lik 1.

Tabell 7: Estimerte relative risikorater for varig gradert, tidsbegrenset full og tidsbegrenset gradert versus varig full uførepensjon (referansekategori).

Variable	Varig gradert		Tidsbegrenset full		Tidsbegrenset gradert	
	RRR	Std.feil	RRR	Std.feil	RRR	Std.feil
Kvinne	1,7872	0,0682	1,4664	0,0528	2,5792	0,1263
Alder:						
35–44	1,1010	0,1002	0,4980	0,0249	0,5835	0,0389
45–54	1,0486	0,0986	0,1989	0,0118	0,2183	0,0171
55–59	0,9317	0,0937	0,0378	0,0034	0,0427	0,0047
60–64	0,5464	0,0566	0,0023	0,0006	0,0031	0,0008
65+	0,3764	0,0641	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
Fødeland:						
Europa, Nord-Am., Oceania	0,8959	0,0837	1,2124	0,0946	0,8972	0,0992
Afrika, Asia, Sør-Am.	0,5406	0,0691	1,0710	0,0720	0,6076	0,0662
Gift/Samboende med felles barn	1,3194	0,0474	0,8865	0,0310	1,1567	0,0512
Barn under 18	1,2189	0,0633	1,9164	0,0731	2,2177	0,1090
Utdanning:						
Grunnskole	0,6579	0,0319	0,8547	0,0374	0,6505	0,0363
Noe videregående	0,8962	0,0428	0,7697	0,0408	0,7814	0,0493
Høyere utdanning	1,1000	0,0602	1,0326	0,0602	1,1696	0,0778
Utdanning ukjent	0,4548	0,0876	1,0020	0,0986	0,8227	0,1322
År med inntekt > G:						
0	2,4692	0,2512	0,9007	0,0531	1,4787	0,1271
10–19	1,8890	0,1806	0,8438	0,0432	1,1524	0,0805
20–29	2,4674	0,2393	0,7216	0,0433	1,2823	0,1015
30+	2,8410	0,2890	0,5869	0,0460	1,2616	0,1247
Inntekt	1,0010	0,0001	1,0010	0,0001	1,0017	0,0001
Sentralitet:						
Minst sentrale kom.	1,1779	0,0590	0,9098	0,0497	1,1438	0,0748
Mindre sentrale kom.	1,1361	0,0692	0,8358	0,0554	1,0808	0,0850

	Varig gradert		Tidsbegrenset full		Tidsbegrenset gradert	
Start-tilstand:						
Sykepenger, gradert	3,2716	0,1489	1,4014	0,0910	2,9525	0,1852
Dagpenger	0,6968	0,0598	1,0044	0,0629	0,7965	0,0695
Sosialstønad	0,5041	0,1245	1,0242	0,0982	0,4464	0,0844
Ukjent start	0,9737	0,0634	0,3998	0,0202	0,3833	0,0261
Direkte	1,4282	0,1531	1,1921	0,1583	1,2750	0,2137
Ant. mnd. m dagpenger	0,9898	0,0018	1,0054	0,0013	0,9992	0,0020
Ant. mnd. m sosialstønad	0,9339	0,0081	1,0002	0,0013	0,9461	0,0061
N	31521		Log likelihood		-31878,3310	
Pseudo R2	0,2015		LR Chi(84)		16092,0500	

Basiskategori: mann, alder 25–34, norskfødt, singel/samboer u barn, ikke barn under 18 år, fullført videregående skole, 1–9 opptjeningsår, sentral/mest sentral bostedskommune.
 Uthevet skrift: Statistisk signifikant på 5 %-nivå.

Tabellen viser at kvinner har en større tendens til å komme på gradert og/eller tidsbegrenset uførestønad enn menn. Størst er effekten for tidsbegrenset gradert pensjon, der kvinners relative risiko er 2,6 ganger større enn menns når vi har korrigert for annen påvirkning. For alder er basiskategorien yngre enn 35. Vi ser at for varig gradert er RRR-ene større enn 1 for 35–44 og 45–54 og mindre enn 1 for de som er eldre. Dette innebærer at de yngste og de eldste har større sannsynlighet for å komme på full varig enn på tidsbegrenset varig. Dette betyr imidlertid ikke at de under 35 generelt har mindre sannsynligheter for å være på gradert uførepensjon. I kolonnen lengst til høyre ser vi at RRR for tidsbegrenset gradert uførepensjon gjennomgående er mindre enn 1 for aldersgruppene fra 35 og oppover, slik at referansegrupper under 35 har størst sannsynlighet for dette utfallet. Kolonnen i midten viser også størst relativ risiko for tidsbegrenset full pensjon for referansekategori, yngre enn 35 år. Det betyr at de i denne gruppen som blir fulltidspensjonister i større grad kommer på gradert enn varig ytelse.

Lenger ned i tabellen merker vi oss at det å ha bakgrunn fra Europa utenfor Norge eller Nord-Amerika gir økt relativ risiko for tidsbegrenset full pensjon, men ikke tidsbegrenset gradert. Bakgrunn fra andre land reduserer relativ risiko for gradert pensjon – varig så vel som tidsbegrenset. Gifte og samboere har økt risiko for både varig og tidsbegrenset gradert pensjon. RRR-ene for det å ha barn under 18 år er alle større enn 1, noe som betyr at det relativt minst sannsynlige utfallet er varig full uførepensjon.

År med pensjonsgivende inntekt over 1G er målt i intervaller på 10, med 1–9 år som referansekategori. De angir både tilknytning til arbeidslivet over tid og pensjonsrettigheter, og er selvfølgelig korrelert med alder, men gjennom at vi bruker en regresjonsmodell er effektene korrigert for alder. Gruppen med 0 år er spesiell: dette

kan være unge mottakere, innvandrere eller andre uten en inntekts historie. I første kolonne ser vi at denne gruppen har 2,7 ganger så stor sannsynlighet for å komme på gradert varig som på full varig pensjon. Sannsynligheten for gradert tidsbegrenset pensjon er også høyere. For de andre kategoriene av opparbeidet pensjonspoeng ser vi at sannsynligheten for gradert pensjon, varig eller tidsbegrenset, relativt til varig full pensjon, øker med antall år med pensjongivende inntekt. Dette er noe overraskende, men funnet gjelder altså korrigeret for andre egenskaper ved trygdemottakeren. En tolking kan være at variablene fanger opp tilknytning til arbeidslivet. Det motsatte gjelder for tidsbegrenset full uførepensjon: RRR for dette utfallet er høyest for referansegruppen med 1–9 år opptjening av pensjonspoeng. Det vil si at personer med lang opptjening har større sannsynlighet for å komme på full (varig) uførepensjon enn på full tidsavgrenset uførestønad.

Videre ser vi at RRR er større enn 1 for alle utfallene i tabellen for yrkesinntekt, som er målt året for første uføretidspunkt.¹⁰ Med andre ord er risikoen for varig full uførepensjon større jo lavere inntekt man har. Endelig ser vi at de som kommer fra områder med lav grad av sentralitet har større relativ risiko for å komme på gradert uførepensjon, varig så vel som tidsbegrenset. Referanse-kategorien for sentralitet er at man bor i en kommune med minst 15 000 innbyggere eller har inntil en time reisetid til en slik kommune.

Vi har også inkludert et sett med variabler som fanger opp betydningen av starttilstand i forløpet som fører fram til uførepensjon, definert som i tabell 7. Referanse-kategorien her er full sykmelding med alternativene gradert sykmelding, dagpenger og sosialhjelp. I tillegg har vi inkludert kategoriene «ukjent» – dvs. at vi ikke finner 12 mnd. uten ytelser i løpet av de siste 10 årene, og «direkte», som betyr at innvilget uførepensjon kommer rett etter en 12 mnd. periode uten ytelser. Det klareste resultatet er at de som begynner med en gradert sykmelding har over tre ganger høyere sannsynlighet for å havne på gradert – varig eller tidsbegrenset – uførepensjon enn på varig full pensjon, sammenlignet med en på 100 % sykmelding. Den relative risikorateen for full tidsbegrenset pensjon er også større enn 1. For alle de andre starttilstandene er alle RRR mindre enn 1. Det vil si at sammenlignet med de som kommer fra full sykmelding har de som kommer fra en av disse starttilstandene størst sannsynlighet for å ende på full varig uførepensjon.

Vi har også inkludert indikatorer for antall måneder med mottak av dagpenger og sosialpenger underveis i forløpet. Mottak av dagpenger øker relativ risiko for full tidsbegrenset og reduserer relativ risiko for varig gradert. Sosialhjelpsmottak reduserer relativ risiko for både varig og tidsbegrenset gradert pensjon.

Fra denne delen av analysen kan vi oppsummere som hovedresultatet at de som har en historie med sosialhjelp og dagpenger i større grad styrer mot varig fulltidspensjon, mens det motsatte er tilfelle for de som har en bakgrunn med gradert sykmelding. Siden vi gjør en multivariat analyse, gjelder dette korrigeret for andre faktorer som påvirker utfallet.

Vi har også gjort separate analyser for kvinner og menn. Disse er rapportert i appendikset, tabell A5 og A6, og vi går ikke detaljert gjennom dem her.

---

¹⁰ Inntekt er målt i 1000 kr., så RRR viser virkningen av en økning i inntekten på 1000 kr.

Kjønnsforskjellene i RRR er moderate og fanges godt opp av indikatorvariabelen for kjønn i tabell 7.

6.2 Gradering betinget på starttilstand

I tillegg til regresjonsanalysene vi har kommentert hittil, har vi også analysert utfall etter starttilstand. Her ser vi altså på hvordan enkelte faktorer påvirker utfallet, gitt hvilket utgangspunkt man har for forløpet. F.eks. kan det tenkes at virkningen av utdanning på sannsynligheten for å komme på gradert ytelse avhenger av om man i utgangspunktet kommer fra sykmelding eller arbeidsledighet. Siden vi nå gjør en analyse for hver starttilstand, har vi valgt ikke å skille mellom TU og varig uførepensjon. Utfallene vi ser på er altså full og gradert ytelse. Tabell 8 viser resultater fra fire logistiske regresjoner, en for hver starttilstand. Referanseutfallet er full ytelse (varig uførepensjon eller TU). Vi rapporterer oddsrater (OR). Tolkingen av dem er den samme som av RRR i tabell 7. En oddsrate større enn 1 betyr altså at variabelen øker sannsynligheten for gradert relativt til full ytelse. Vi kommenterer de resultatene som er statistisk signifikante.

Tabell 8: Estimerte oddsratere (logit-regresjon) for gradert uførepensjon etter starttilstand.

Variabel	Sykepenger		Dagpenger		Sosial stønad		Ukjent	
	OR	Std.feil	OR	Std.feil	OR	Std.feil	OR	Std.feil
Kvinne	1,8827	0,0663	1,7975	0,2243	1,3306	0,4575	1,8743	0,1555
Alder 35–44	1,0783	0,0721	0,7283	0,1315	1,1891	0,4565	1,0514	0,1039
Alder 45–54	0,9179	0,0660	0,4702	0,0992	1,9388	0,8844	0,9206	0,1286
Alder 55–59	0,7956	0,0633	0,3577	0,0890	2,6100	1,7301	0,5399	0,2171
Alder 60–64	0,4616	0,0387	0,3124	0,0951	0,7523	0,8477		
Alder 65+	0,2704	0,0480						
Europa, Nord_Am, Oceania	0,8300	0,0688	0,9412	0,2566	0,9772	0,6886	0,9497	0,1762
Afrika, Asia, Sør-Amerika	0,5449	0,0572	0,5883	0,1599	0,2833	0,2219	0,7704	0,1286
Gift/samboende, felles barn	1,2765	0,0410	1,1989	0,1352	0,6100	0,2462	1,5643	0,1179
Barn under 18	1,1510	0,0488	1,2464	0,1661	1,2757	0,4265	1,3901	0,1156
Grunnskole	0,6657	0,0282	0,8304	0,1204	1,0329	0,4291	0,6625	0,0627
Noe videregående	0,9044	0,0389	1,3392	0,2179	1,9964	0,9751	0,8476	0,0960
Høyere utdanning	1,1452	0,0535	1,5186	0,2844	2,7938	1,4902	1,1537	0,1554
Utdanning ukjent	0,6128	0,0985	1,3701	0,5187	0,2766	0,3240	0,7249	0,1825
0 opptjeningsår	2,6823	0,2189	1,4667	0,3170	1,0506	0,4111	1,1872	0,1775
10–19 opptj.år	1,6674	0,1164	1,8342	0,3409	1,0300	0,4295	1,3944	0,1415
20–29 opptj.år	2,3878	0,1787	3,0311	0,6586	0,4715	0,2811	1,4265	0,1992
30+ opptj.år	2,8931	0,2358	3,3270	0,8461	0,1585	0,1573	2,0725	0,4664
Inntekt	1,0008	0,0001	1,0007	0,0005	1,0045	0,0015	1,0016	0,0004
Minst sentral kommune	1,1972	0,0557	1,3606	0,2106	0,6291	0,3292	1,0785	0,1171
Mindre sentral kommune	1,1916	0,0667	1,5011	0,2986	0,9783	0,5127	0,9400	0,1268
Ant mnd med dagpenger	0,9807	0,0030	0,9904	0,0032	1,0389	0,0144	0,9961	0,0018
Ant mnd med sosialstønad	0,8747	0,0208	0,8925	0,0263	0,9676	0,0153	0,9527	0,0055
Konstant	0,1598	0,0133	0,1212	0,0262	0,0469	0,0254	0,1143	0,0163
N	21223		2589		771		6045	
Pseudo R2	0,0539		0,0722		0,1121		0,1150	

Basiskategori: mann, alder 25–34, norskfødt, singel/samboer u barn, ikke barn under 18 år, fullført videregående skole, 1–9 opptjeningsår, sentral/mest sentral bostedskommune.

Uthevet skrift: Statistisk signifikant på 5 %-nivå.

Vi ser at kvinner har større sannsynlighet for å komme på en gradert ytelse uansett starttilstand med oddsrater på rundt 1,8. Sannsynligheten for gradering reduseres med alder, særlig for de som kommer fra arbeidsledighet. Personer med innvandrerbakgrunn har mindre sannsynlighet for gradering enn andre, særlig hvis de kommer fra den tredje verden. Gifte kommer i større grad enn andre på gradert pensjon; det samme gjelder de som har barn under 18 år. Utdanning øker sannsynligheten for gradering, effekten er imidlertid bare presist bestemt for de som kommer fra sykepenges. Graderingssannsynligheten øker jo lenger opptjeningstid man har, og effekten er sterkest for de som kommer fra dagpenger. Det er mer sannsynlig å komme på gradert pensjon om man bor i en mindre sentral kommune, og også denne effekten er størst for de som kommer fra arbeidsledighet. Med ett unntak er det slik at sannsynligheten for gradering reduseres med tiden man har vært på dagpenger eller sosialstønad, uansett starttilstand. Unntaket er at hvis man kommer fra sosialstønad, øker sannsynligheten for gradering hvis man har hatt dagpenger i perioden. Dette kan kanskje forklares at med dette utgangspunktet tyder dagpengemottak på en nærmere tilknytning til arbeidsmarkedet i forløpet. I all hovedsak samsvarer resultatene her med det vi fant når vi ikke betinget på starttilstand.

7. Avsluttende kommentarer

I denne rapporten har vi beskrevet bakgrunn, arbeidsmarkedstilknytning og trygde-/sosialhjelpshistorikk for nye mottakere av uføreytelser i 2008. Formålet har vært å kartlegge forskjeller og likheter ved individ og historikk om jobbtilknytning og trygde-/stønadsforløp som leder fram til gradert eller full uføreytelse. Data og metode gir ikke åpning for å trekke slutninger om kausale sammenhenger mellom individuelle bakgrunnskjenntegn eller kjennetegn ved forløpene på den ene siden og uføregrad på den andre. Analysen som er av deskriptiv karakter fremhever noen hovedtrekk ved individ og forløp som tilstås gradert og full uføreytelse. Tidligere analyser av historikken til uføretrygdede har ikke differensiert mellom trygdede etter uføregrad. Denne rapporten skal derfor bidra til å forbedre kunnskapsgrunnlaget om bruken av gradert uførepensjon.

Vårt hovedinntrykk etter å ha sammenlignet bakgrunnskjenntegn og ulike sider ved forløpene til de som tilstås full eller gradert uføreytelse er at gradert ytelse først og fremst henger sammen med individspesifikke kjennetegn vi vanligvis assosierer med nærvær til arbeidsmarkedet. De som får fastsatt uføregraden til under 100 % har typisk høyere gjennomsnittlig utdanningsnivå, og har bak seg en mer stabil og langvarig arbeidsmarkedstilknytning med høyere gjennomsnittlig inntekt enn vi finner blant de som får uføregraden fastsatt til 100 %. Dette inntrykket avspeiles i de deskriptive tabellene og forsterkes ytterligere når vi analyserer sannsynlighetene for å havne i de ulike slutt-tilstandene ved hjelp av regresjonsanalyser.

Kartleggingen av trygdehistorikken og overganger mellom ulike typer ytelser forut for uførepensjonering viser at personer som kommer fra en gradert ytelse i stor utstrekning også fortsetter på en gradert ytelse. Et viktig funn i denne sammenheng er at de som begynner med en gradert sykmelding har tre ganger høyere sannsynlighet for å

havne på gradert – varig eller tidsbegrenset – uførepensjon enn på varig full pensjon, sammenlignet med en med 100 % sykmelding. Personer med gradert uføreytelse viser seg på kort sikt også i stor utstrekning å utnytte restarbeidsevnen. Majoriteten av disse har inntektsgivende arbeid ved siden av uføreytelsen i 2008.

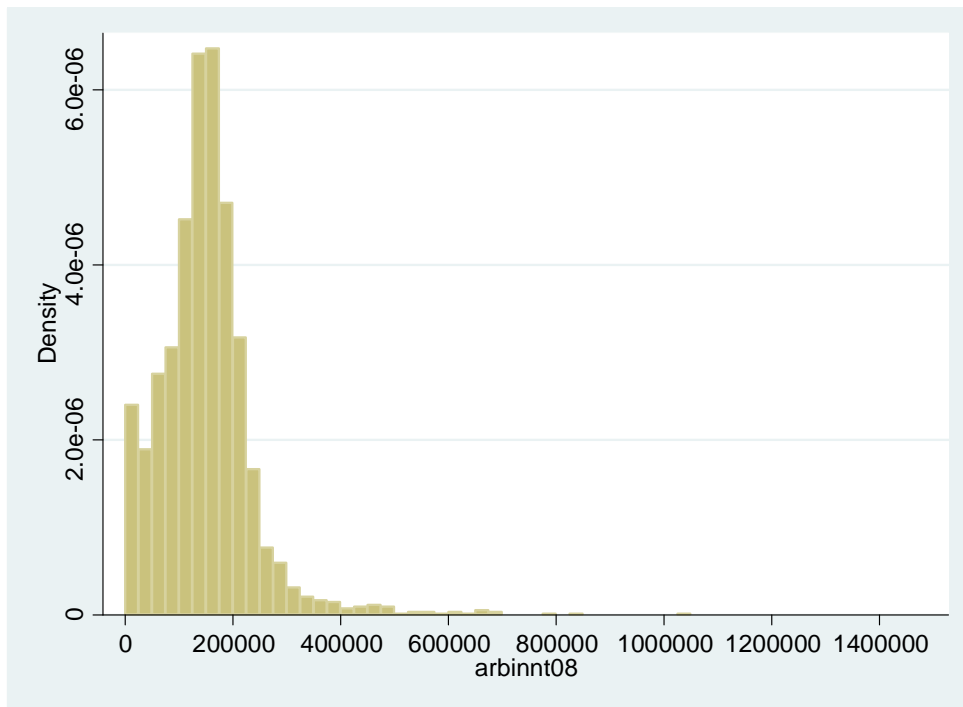
For menn med arbeidsmarkedstilknytning er det liten sammenheng mellom arbeidstid før forløpet som ender med uførepensjon/TU og uføregraden. For kvinner er bildet noe annerledes. Mange har hatt deltidsarbeid forut for at de får tilstått gradert uførepensjon/TU.

Et annet funn som peker seg ut er at personer med svak arbeidsmarkedstilknytning i form av langvarige historier med arbeidsløshet og/eller sosialstønad i stor utstrekning ender opp med full uførepensjon/TU. Når gradert ytelse brukes i så vidt liten grad for denne gruppen kan det tyde på at fastlege og saksbehandlere i Nav oppfatter den enkeltes inntekspotensial som så svakt at full uføreytelse benyttes for å gi den enkeltes sak en «endelig avklaring».

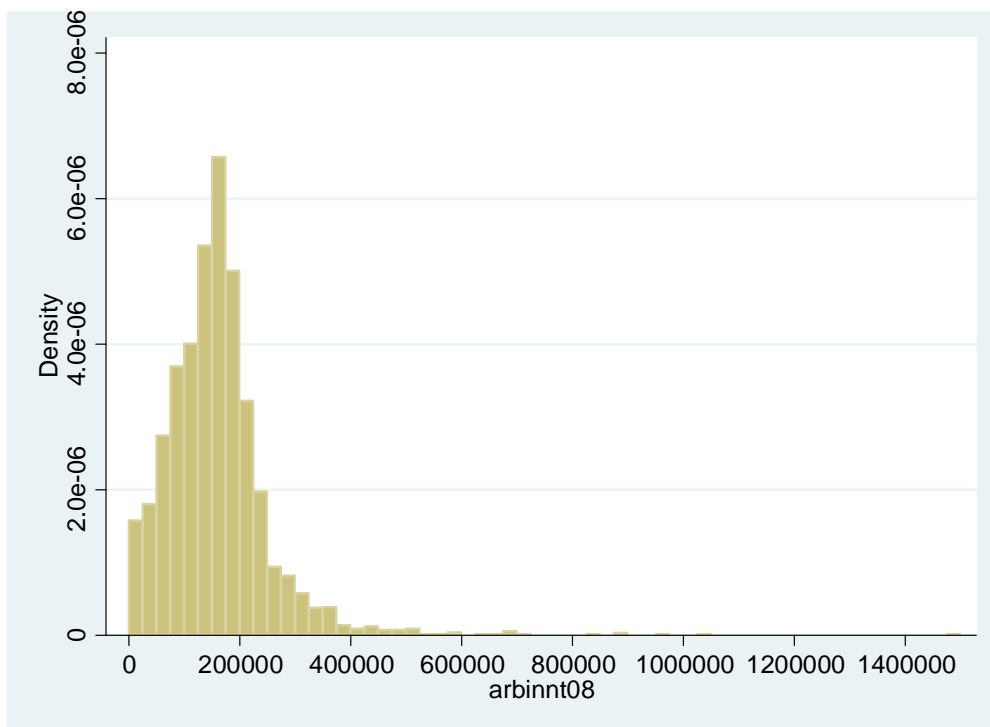
Etttersom vi ikke har inntektsdata for i årene etter 2008 har vi ikke kunnet undersøke om personer som får tilstått full uføreytelse utnytter en eventuell restarbeidsevne til å kombinere trygd og pensjon etter at karantenetiden på ett år fra tilståelse av uførepensjon/TU er utløpt.

Referanser

- Bragstad, T. (2009): *Tidsbegrenset uførestonad – evaluering fire år etter innføring*. Nav-rapport 3/2009
- Bråthen, M. (2011): *Uførepensjonisters tilknytning til arbeidslivet*. Nav-rapport 2/2011.
- Fevang, E., og K. Røed (2006): *Veien til uføretrygd i Norge*. Frischsenteret, Rapport 10/2006.
- Fevang, E., K. Røed, L. Westlie og T. Zhang (2004): *Veier inn i, rundt i, og ut av det norske trygde- og sosialhjelpssystemet*. Frischsenteret, Rapport 6/2004.
- Kostøl, A. R. og M. Mogstad (2012): *How financial incentives induce disability insurance recipients to return to work*. Statistisk sentralbyrå, Discussion Papers No. 685.
- Lie, S.A. (2010): *Sykmelding, gradert sykmelding og forløpet tilbake til jobb*. Uni Helse, Rapport, sept. 2010.
- Markussen, S., A. Mykletun, K. Røed (2012): *The Case for Presenteeism – Evidence from Norway’s Sickness Insurance Program*, *Journal of Public Economics*, kommer.
- NOU 2000: 27: *Sykefravær og uførepensjonering. Et inkluderende arbeidsliv*. Oslo: Sosial- og helsedepartementet.
- OECD (2008): *Are All Jobs Good for Your Health? The Impact of Work Status and Working Conditions on Mental Health*. Chapter 4 in *OECD Employment Outlook 2008*. Paris.
- Prop. 130 L (2010–2011): *Endringer i folketrygdloven (ny uføretrygd og alderspensjon til uføre)*. Oslo: Arbeidsdepartementet.

Figur A1a: Inntektsfordeling, uførepensjon tilstått i første kvartal 2008 (varig og tidsbegrenset, gradert).

Figur A1b: Inntektsfordeling, uførepensjon tilstått i siste kvartal 2008 (varig og tidsbegrenset, gradert).

Tabell A1: Antall nye mottakere av gradert uføreytelse i 2008 med arbeidsforhold registrert i Arbeidstaker-registeret i 2008.

	Varig gradert		Tidsbegrenset gradert	
	m/jobb	u/jobb	m/jobb	u/jobb
Antall	4646	1109	2634	1031
%	80,73	19,27	71,87	28,13
Sum m/u jobb	5755		3665	
Antall med inntekt >0 ^{a)}	4606	890	2594	776
Antall med inntekt >30000	4542	741	2528	640

a) Som inntekt regnes lønns- og næringsinntekt fratrukket sykepenger utbetalt i 2008.

Tabell A2: Andeler av nye mottakere av uføreytelser i 2008 som har mottatt ytelser en eller flere måneder per år siste 10 år før uføreytelse tilstås.

	Alle	Varig			Tidsbegrenset		
		Full	Gradert		Full	Gradert	
			m/inntekt	u/inntekt		m/inntekt	u/inntekt
Ledighet							
2007	9,5	8,6	5,6	12,4	12,1	12,5	21,1
2006	11,4	11,1	6,6	13,5	15,3	9,9	19,2
2005	13,2	12,6	7,3	13,2	18,8	11,2	18,2
2004	13,8	13,9	7,2	11,3	19,3	10,9	15,6
2003	14,2	14	6,9	9	20,5	11,5	15,6
2002	13,6	13,3	6,8	6,8	20	10,3	17,9
2001	13,7	13,2	7	7,9	20,4	10,6	19,5
2000	14,4	14,1	7	9	20,6	12,7	17,5
1999	14,5	14,1	7	11,3	20,8	12,8	17,5
1998	15,3	14,9	7,6	9	21,6	14	22,4
Helsereelatert							
2007	80	66,8	83,1	75,2	94,2	97,4	93,5
2006	73,4	59	72,2	72,2	91,1	93	96,8
2005	68,4	56,7	66,3	66,2	83,2	85,3	91,6
2004	64,9	59,7	64	64,3	71,1	72	83,1
2003	59,8	56,1	60,5	62	63	65,6	76,6
2002	52,5	49,7	53,4	59	54,6	57,3	64,9
2001	46,7	44,5	47,9	48,1	47,6	51,2	59,1
2000	42	40,4	42,6	41	42,8	45,8	48,1
1999	36	34,4	36,5	32,7	36,8	40,1	45,5
1998	32,8	31,1	33,4	32	33	37,7	41,2
Sosialhjelp							
2007	12	11,9	1	4,1	23	3,4	11,7
2006	12,6	12,5	1,2	5,3	23,6	4,4	12

	Alle	Varig			Tidsbegrenset		
		Full	Gradert		Full	Gradert	
			m/inntekt	u/inntekt		m/inntekt	u/inntekt
2005	12,8	13	1,6	4,9	23,3	4,6	12,3
2004	12,8	13,4	1,8	5,3	22,4	5	11,4
2003	12,1	12,4	1,8	5,3	21,4	5,1	11,4
2002	11,1	11,1	1,8	5,6	19,8	4,9	12,7
2001	10,5	10,7	1,8	4,5	18,4	4,6	11
2000	10	10	1,6	6	17,5	4,8	10,4
1999	9,4	9,6	1,7	6,4	16	4,6	9,7
1998	9,4	9,5	1,7	5,6	15,8	5,3	11,7
Antall	32842	15018	5489	266	8404	3357	308

Tabell A3: Gjennomsnittlig årsinntekt (lønn+næringsinntekt) målt i grunnbeløp siste 10 år for uføreytelse tilstås.

	Alle	Varig			Tidsbegrenset		
		Full	Gradert		Full	Gradert	
			m/inntekt	u/inntekt		m/inntekt	u/inntekt
2007	2,6	2,7	3,4	1,5	1,1	2,4	0,8
2006	3,2	3,3	3,9	2,2	2,2	3,1	1,5
2005	3,6	3,7	4,2	3,0	2,8	3,7	2,1
2004	3,7	3,8	4,3	3,5	3,1	3,8	2,7
2003	3,9	3,9	4,5	3,9	3,3	4,0	2,9
2002	4,1	4,2	4,8	4,1	3,5	4,1	3,3
2001	4,3	4,4	4,9	4,4	3,6	4,1	3,5
2000	4,3	4,5	5,0	4,4	3,6	4,2	3,8
1999	4,4	4,6	5,0	4,3	3,6	4,1	3,7
1998	4,3	4,6	5,0	4,5	3,6	4,0	3,6
Antall	32842	15018	5489	266	8404	3357	308

Tabell A4: Fordeling av inntekt (målt i grunnbeløp) i tiden som leder opp til uføretidspunkt.

	Varig				Tidsbegrenset		
	Alle	Full	Gradert		Full	Gradert	
			m/inntekt	u/inntekt		m/inntekt	u/inntekt
2007							
0 G	2,2	2,6	0,4	15,0	4,1	0,6	18,5
0–2 G	45,5	45,3	24,0	51,9	75,7	46,4	68,2
2–4 G	26,7	20,7	41,6	19,6	11,9	35,0	8,2
4–6 G	17,9	20,7	24,5	6,0	5,8	14,4	3,0
Over 6 G	7,8	10,7	9,6	7,5	2,6	3,7	2,2
2006							
0 G	3,3	5,7	0,6	8,8	2,8	1,2	8,7
0–2 G	33,4	31,5	18,5	48,8	53,5	32,3	60,9
2–4 G	26,6	22,3	34,2	19,4	23,6	32,0	18,6
4–6 G	25,0	25,5	32,9	16,9	14,7	26,6	9,3
Over 6 G	11,7	15,0	13,8	6,3	5,4	8,0	2,5
2005							
0 G	1,8	2,4	0,6	5,1	2,1	0,9	5,7
0–2 G	28,7	29,7	16,0	38,9	40,7	24,0	52,3
2–4 G	25,3	22,5	29,5	25,1	25,0	27,7	22,3
4–6 G	30,2	28,9	36,9	19,4	23,6	36,3	14,5
Over 6 G	14,1	16,6	17,0	11,4	8,6	11,2	5,2
2004							
0 G	1,1	1,3	0,5	3,2	1,3	0,6	1,9
0–2 G	27,2	28,9	14,9	31,8	36,9	21,7	44,8
2–4 G	25,5	23,3	27,7	24,9	26,1	27,7	25,7
4–6 G	31,4	29,5	39,1	25,4	25,8	37,3	18,1
Over 6 G	14,9	17,0	17,9	14,8	9,9	12,7	9,5
2003							
0 G	0,9	1,1	0,4	1,6	1,1	0,4	2,2

	Varig				Tidsbegrenset		
	Alle	Full	Gradert		Full	Gradert	
			m/inntekt	u/inntekt		m/inntekt	u/inntekt
0-2 G	24,0	25,4	12,0	29,2	33,1	19,2	39,8
2-4 G	25,5	23,9	25,4	20,3	26,5	29,4	30,7
4-6 G	33,8	32,2	42,7	33,3	28,2	37,2	16,9
Over 6 G	15,9	17,4	19,5	15,6	11,1	13,8	10,4
2002							
0 G	0,6	0,7	0,3	2,9	0,6	0,4	0,8
0-2 G	20,7	21,1	9,1	22,1	30,8	16,5	33,5
2-4 G	25,1	23,5	23,4	23,0	27,2	28,9	31,1
4-6 G	35,4	34,2	45,1	30,9	28,8	38,8	22,6
Over 6 G	18,3	20,4	22,1	21,1	12,7	15,4	12,1
2001							
0 G	0,4	0,5	0,3	1,0	0,4	0,2	1,2
0-2 G	19,2	18,7	7,9	18,1	30,3	16,1	29,3
2-4 G	24,9	23,6	22,1	30,0	26,7	29,9	28,9
4-6 G	36,4	35,5	46,6	31,9	29,2	38,7	28,1
Over 6 G	19,2	21,7	23,2	19,1	13,4	15,1	12,7
2000							
0 G	0,4	0,5	0,2	1,4	0,5	0,3	0,8
0-2 G	17,8	17,0	6,6	18,6	29,3	15,4	24,0
2-4 G	25,0	23,8	21,9	26,5	27,3	29,5	29,8
4-6 G	37,4	36,7	48,0	31,6	29,3	39,6	32,2
Over 6 G	19,4	22,0	23,3	21,9	13,6	15,2	13,2
1999							
0 G	0,38	0,4	0,2	1,9	0,4	0,2	1,5
0-2 G	17,18	15,8	7,3	17,8	28,1	16,4	24,9
2-4 G	24,57	23,5	20,2	25,8	27,7	29,6	27,9
4-6 G	37,9	37,5	47,8	33,8	30,4	38,7	34,0

			Varig		Tidsbegrenset		
	Alle	Full	Gradert		Full	Gradert	
			m/inntekt	u/inntekt		m/inntekt	u/inntekt
Over 6 G	19,97	22,8	24,5	20,7	13,4	15,1	11,7
1998							
0 G	0,34	0,5	0,1	0,0	0,3	0,3	0,8
0–2 G	18,07	16,3	7,5	17,7	29,8	18,6	27,2
2–4 G	24,89	23,7	21,1	29,0	27,7	29,7	31,4
4–6 G	36,85	36,3	47,3	28,5	29,4	37,7	28,0
Over 6 G	19,85	23,2	24,0	24,9	12,8	13,7	12,6
Antall	32842	15018	5489	266	8404	3357	308

Tabell A5: Estimerte relative risikorater for varig gradert, tidsbegrenset full og tidsbegrenset gradert uførestonad versus varig full uførepensjon. Kvinner.

Variable	Varig gradert		Tidsbegrenset full		Tidsbegrenset gradert	
	RRR	Std.feil	RRR	Std.feil	RRR	Std.feil
Alder						
35–44	1,0741	0,1222	0,4802	0,0319	0,5545	0,0452
45–54	0,9784	0,1180	0,1962	0,0154	0,1966	0,0191
55–59	0,8077	0,1050	0,0360	0,0042	0,0321	0,0044
60–64	0,3868	0,0522	0,0018	0,0007	0,0018	0,0007
65+	0,2256	0,0528	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
Fødeland:						
Europa, Nord-Am, Oceania	0,8884	0,1072	1,0521	0,1111	0,7484	0,1046
Afrika, Asia, Sør-Am.	0,4249	0,0764	0,9345	0,0876	0,5237	0,0727
Gift/Samboende m felles b	1,1844	0,0554	0,8642	0,0400	1,0858	0,0594
Barn under 18 år	1,3020	0,0961	2,1284	0,1146	2,3813	0,1535
Grunnskole:	0,6436	0,0433	0,8077	0,0494	0,6166	0,0444
Noe videregående	0,8370	0,0553	0,6990	0,0498	0,7494	0,0594
Høyere utdanning	0,9689	0,0731	0,9629	0,0749	1,0712	0,0899
Utdanning ukjent	0,3744	0,1081	0,8903	0,1302	0,5778	0,1325
Opptjeningsår:						
0	2,9419	0,3592	1,0389	0,0814	1,7675	0,1814
10–19	1,8938	0,2127	0,8079	0,0530	1,0180	0,0839
20–29	2,6074	0,3005	0,6721	0,0527	1,1479	0,1086
30+	2,6938	0,3343	0,5541	0,0637	1,1267	0,1417
Inntekt	1,0031	0,0002	1,0023	0,0002	1,0041	0,0003
Sentralitet						
Minst sentral	1,0979	0,0738	0,9769	0,0702	1,1619	0,0945
Mindre sentral	1,1117	0,0891	0,7977	0,0699	1,0944	0,1051
Start-tilstand						
Sykmeldt, gradert	2,7970	0,1683	1,2984	0,1058	2,4356	0,1891
Ledig	0,7240	0,0846	1,0848	0,0931	0,8921	0,0978

Variable	Varig gradert		Tidsbegrenset full		Tidsbegrenset gradert	
	RRR	Std.feil	RRR	Std.feil	RRR	Std.feil
Sosialstønad	0,3766	0,1417	0,9803	0,1258	0,4508	0,1015
Ukjent	1,0188	0,0855	0,3848	0,0260	0,3777	0,0320
Direkte	1,8831	0,2568	1,5614	0,2552	1,6248	0,3236
Mnd. med dagpenger	0,9924	0,0023	1,0087	0,0018	1,0049	0,0024
Mnd. med sosialstønad	0,9389	0,0117	1,0019	0,0021	0,9502	0,0080
N	18365		LR Chi(81)		9743,32	
Pseudo R2	0,2009		Log likelihood		-19378,13	

Tabell A6: Estimerte relative risikorater for varig gradert, tidsbegrenset full og tidsbegrenset gradert uførestonad versus varig full uførepensjon. Menn.

Variable	Varig gradert		Tidsbegrenset full		Tidsbegrenset gradert	
	RRR	Std.feil	RRR	Std.feil	RRR	Std.feil
Alder						
35–44	1,2348	0,2012	0,5380	0,0429	0,6670	0,0876
45–54	1,2404	0,2080	0,2087	0,0201	0,2844	0,0439
55–59	1,1949	0,2100	0,0406	0,0057	0,0740	0,0145
60–64	0,8460	0,1507	0,0028	0,0011	0,0075	0,0029
65+	0,6867	0,1804	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
Fødeland:						
Europa, Nord-Am, Oceania	0,7994	0,1226	1,3990	0,1644	1,0668	0,1994
Afrika, Asia, Sør-Am.	0,6435	0,1197	1,2160	0,1193	0,6569	0,1196
Gift/Samboende m felles b	1,6608	0,0971	0,9140	0,0502	1,3923	0,1114
Barn under 18 år	1,2287	0,0935	1,7094	0,0987	2,1659	0,1829
Utdanning:						
Grunnskole	0,6847	0,0493	0,9074	0,0579	0,7365	0,0688
Noe videregående	0,9848	0,0700	0,8716	0,0712	0,8150	0,0913
Høyere utdanning	1,1488	0,0951	1,0511	0,0971	1,0346	0,1283
Utdanning ukjent	0,5209	0,1354	1,0932	0,1457	1,2007	0,2730
Opptjeningsår:						
0	1,4881	0,2967	0,7554	0,0691	1,0713	0,1894
10–19	1,4805	0,2819	0,8440	0,0711	1,2619	0,1839
20–29	1,4913	0,2930	0,7167	0,0706	1,1807	0,1965
30+	1,9243	0,3822	0,5684	0,0669	1,0584	0,1992
Inntekt	1,0000	0,0001	1,0005	0,0001	1,0004	0,0002
Sentralitet						
Minst sentral	1,3076	0,0993	0,8037	0,0686	1,1308	0,1297
Mindre sentral	1,2054	0,1145	0,8995	0,0916	1,0221	0,1475
Start-tilstand						

Variable	Varig gradert		Tidsbegrenset full		Tidsbegrenset gradert	
	RRR	Std.feil	RRR	Std.feil	RRR	Std.feil
Sykmeldt, gradert	3,7101	0,2608	1,4087	0,1550	3,7766	0,4157
Ledig	0,7440	0,0957	0,9643	0,0891	0,8260	0,1263
Sosialstønad	0,7150	0,2357	1,0903	0,1559	0,5303	0,1926
Ukjent	0,9590	0,1020	0,4315	0,0329	0,4432	0,0534
Direkte	1,4577	0,2657	0,7412	0,1827	1,2616	0,4230
Mnd. med dagpenger	0,9873	0,0028	1,0021	0,0018	0,9893	0,0038
Mnd. med sosialstønad	0,9295	0,0115	0,9985	0,0016	0,9422	0,0093
N	13156		LR Chi(81)		5931,51	
Pseudo R2	0,1943		Log likelihood		-12303,405	